

O‘ZBEKISTONDA INTERNET JURNALISTIKASI: YUTUQLAR VA MUAMMOLAR

Gulimova Bibisara – QDU, Jurnalistika kafedrası assistenti,
Maftuna Yusupboyeva – QDU, qoraqalpoq filologiyasi va jurnalistika
fakulteti 2-kurs talabasi.

Rezyume. Ushbu maqolada O‘zbekiston internet jurnalistikasi va undagi kamchiliklar asosiy masala sifatida berilgan. Shu o‘rinda hozirgi kundagi ushbu sohaga bo‘lgan talablar va uning avzalliklari haqida mulohaza yuritimiz.

Kalit so‘zlar: internet jurnalistikasi, fake xabar, kontent, interaktivlik , hamfikrlik, professional yondashuv, media.

Mamlakatimizda informacion texnologiyalari jadal rivojlanib kelmoqda va bu “Internet jurnalistika” yo‘nalishini ommalashuviga olib keldi. Hozirgi kunda internet jurnalistika tezkorligi, auditoriyani qamrab olishi va ta’sir ko‘rsatish jihatidan tezligi bilan boshqa ommaviy axborot vositalari ichida birinchilikni egallagan. Buni biz o‘zbek segmentidagi axborot saytlari sonining tobora ortib borayotganligidan anglashimiz mumkin. Hozirgi kunda zamonaviy axborotlardan xabardor bo‘lish, ularni o‘rganish, uzatish va takomillashtirishda internet jurnalistikasining o‘rni nihoyatda beqiyosdir. Axborot oqimi shiddatli tus olganiga qo‘shimcha endilikda uning tarqalishidagi to‘siqlar yo‘qoldi. Axborotni cheklanmagan miqdorda masofaga uzata olishning texnik imkoniyatlari qanchalik rivojlanishiga qaramay u keltirib chiqargan muammolar alohida ilmiy-amaliy masala sifatida mutaxassislar oldiga mutlaqo kutilmagan muammolarni qo‘ydi.

Asosan, internet-nashrlar a‘nanaviy jurnalistikada yangi davrni boshlab berdi. Bu esa jurnalistlarga qo‘yilayotgan talablarni oshirdi va a‘nanaviy jurnalistikadagi bir qancha kamchiliklarni yo‘zaga chiqardi. Xodim bir vaqtning o‘zida ham jurnalist, ham fotomuxbir, ham sayt administratori, sayt redaktori kabi vazifalarni bajarishga to‘g‘ri keldi. Bundan kelib chiqib O‘zbekistonda keng qamrovli, universal jurnalist kadrlarning etishib chiqishiga olib keldi. Bu albatta, sohaning taraqqiyotiga va rivojiga o‘zining katta hissasini qo‘shishi aniq. Lekin, tanganing ikkinchi tamoni bo‘lganidek, sohada professional bo‘lmagan, jurnalistika amaliyotidan,

nazariyasidan mutloqo xabarsiz internetda ishlayotgan blogerlar, ijtimoiy tarmoqlardagi sahifa administratorlari, tarjimon, frilanser, reportyor, kopirayterlarning ko‘payishiga zamin yaratdi. Shu sababdan ham fan nazariyasini o‘rganish, internet jurnalistikaning mohiyatini tushunish, uning maqsad va vazifalarini to‘liq anglab yetish talab darajasida. Lekin, bugungi internet jurnalistikasining asosiy vazifasi xabarni yetqazish va tahlil qilishdan iborat bo‘lib qolgan. Buning uchun kerak bo‘ladigan bilim, tajriba, mahorat ikkinchi darajaga tushib qolyapti.

Internet nashrlarida uchrayotgan jurnalistik etikaga zid bo‘lgan asosiy holatlar ham bor. Jumladan, jurnalistlarning xabarni tekshirmay uni o‘z nashrida berishi, ayrim internet nashrlaridagi tarjimonlarning, kopirayterlarning mualliflik huquqiga rioya qilmasligi, ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan xabar, audio va video materiallarni o‘zlashtirish, manbani tekshirmay tarqatish holatlari kuzatilmoqda¹

Axborotning ishonchli ekanligi barchasidan ustun turadi. Internetdagi ma’lumotlar turlicha bo‘lishi mumkin. Manbalar juda ko‘p ammo to‘g‘ri va aniq axborot topish ancha mushkul, negaki, saytlarga ma’lumotni joylashni oddiy dasturchi ham eplay oladi. Ijtimoiy tarmoqlardagi "fake" nomi bilan ataladigan soxta xabarlarining ko‘pligi esa undan-da achinarli hol.

Bular oddiy tashkilot nomidan fake xabarlar noqonuniy ravishda axborot uzatish, yoki biror bir mashhur shaxslar haqida, ularning oilaviy hayotiga tegishli soxta xabarlarini tarqatishni ham e’tiborsiz qoldirib bo‘lmaydi. Birgina soxta xabar millionlab odamlarning hayotini o‘zgartirib yuborishi mumkin. Chunki hozirda butun dunyo aholisi faqatgina ijtimoiy tarmoqlardagi ma’lumotlarga tayanib qolgan. Biror savolning javobini oddiy kitobdan emas, internetdan izlashadi. Kitobdan axborot olish kamdan-kam hollarda bo‘ladi. Shu sababdan xabarlar aniq va ravshan yoritib berilishi kerak. Agarda bu kamchiliklarning oldini olmasak soxta xabarlar orqali noto‘g‘ri ma’lumotlar yetkazilib katta xatolarni yuzaga keltirib chiqarishi aniq. Buning oldini olish uchun tahrirlash ishlariga oliy toifali tilshunoslar, olimlarni bu ishga jalb etish maqsadga muvofiqdir.² Bundan tashqari tasdiqlanmagan ma’lumotlarni tarqatganligi uchun qonuniy ravishda javobgarlikka tortilishi kerak deb o‘ylayman. Negaki, har bitta yolg‘on xabar, birinchidan online nashrning

¹ <https://kknews.uz/oz/8269.html>

² <https://uzhurriyat.uz/2018/02/21/o-zbekistonda-internet-jurnalisti>

ishonchlilik darajasini pasayishiga sabab boladi, ikkinchidan odamlarning aldanib qolishiga, yoki biron bir kishiga nisbatan salbiy fikrning shakllanishi olib keladi.

O‘zbekistonga internet jurnalistikaning rivojlanishi a’naviy jurnalistikadan o‘zining bir qancha avzalliklari bilan ajralib turadi. Interaktivligi, professional yondoshuvi, matbuotga yo‘nalganligi, kerakli ma’lumotlar uzatilayotgan joyiga tez va sifatli yetib borishi bilan bir qatorda auditoriya bilan hamfikrlilikni oshirib beradi. Bundan tashqari internet ma’lumotlarini tarqalishidagi ta’minotni qimmatligiga qaramasdan har bir o‘quvchiga kerakli ma’lumot qo‘g‘ozli ma’lumotga nisbatan tezroq va arzonroq, eng muhimi sifatli yetib borishini ta’minlaydi.³

Yuqoridagi aytib o‘tilgan ma’lumotlardan xulosa chiqarib, internet olamidagi jurnalistika aslida yaxshi tushuncha, lekin bu holatdan kerakli va manfaatli maqsadlarda foydalanish lozim deb hisoblayman. Chunki muammolar va kamchiliklar bor ularning yechimlarini topib internet jurnalistikasini yanada rivojlantirish kerak. Hozirgi kundagi hayotimiz uchun media olami, internet saytlari juda muhim o‘rin egallagan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nozima Muratova, Nargis Qosimova, Gulnoza Alimova, A’zam Dadaxonov, Azizaxon Ilyosxonova, Sitara Xolmatova, Nigina Xakimova: Jurnalistika “Onlayn jurnalistika va mediada yangi trendlar” –T.: O‘zbekiston, 2019. 135-b.

2. <https://infocom.uz/internet-jurnalistikasi-va-uning-istiqbollari/>

3. <https://kknews.uz/oz/8269.html>

4. <https://uzhurriyat.uz/2018/02/21/o-zbekistonda-internet-jurnalisti>

Research Science and Innovation House

³ <https://infocom.uz/internet-jurnalistikasi-va-uning-istiqbollari/>

